

Az autarkia előnyei és hátrányai: avagy mi lesz most Oroszországgal?

Az Oroszország elleni gazdasági szankciók látványosan érintik a gazdaságot, ám az intézkedéseknek paradox hatásai is lehetnek.

A hivatalos állásfoglalás szerint az Oroszország ellen bevezetett szankciók célja, hogy gyengítse az ország azon képességét, hogy az Ukrajna ellen indított háborút finanszírozni tudja. Az intézkedések elvileg az invázióért felelős politikai, katonai és gazdasági elitet célozzák, és nem az orosz társadalom ellen irányulnak, így nem vonatkoznak az olyan ágazatokra, mint az élelmiszeripar, a mezőgazdaság, az egészségügy és a gyógyszeripar.

Október 21-én a Bizottság bemutatott egy hatástanulmányt az európai állam- és kormányfők ülésén, amely a nyugati szankciók orosz gazdaságra kifejtett eredményességét igyekezett bizonyítani. A dokumentum szerint a nemzetközi szankciók következtében Oroszország gazdasági modelljének megváltoztatására kényszerült, és „megkísérel az autarkia egy formája felé elmozdulni”,¹ vagyis az önellátásra kényszerülő gazdasági modellt bevezetni. A hatástanulmány nem tartalmaz különösebben meglepő adatokat, hiszen az Európai Tanács és az Európai Unió Tanácsának honlapja legutóbb 2022. október 7-én frissítette azokat az adatokat,² amelyek részletezik, hogy az elfogadott uniós szankciós csomagok hogyan befolyásolják az orosz gazdaságot.

A honlapon közzétett jelentés a Világbank, az OECD és a Nemzetközi Valutaalap adataira hivatkozik. A Világbank elemzése szerint az orosz bruttó hazai termék várhatóan több mint 11 százalékot fog esni, amely a legsúlyosabb visszaesés lenne a Szovjetunió összeomlása óta. Az OECD és a Nemzetközi Valutaalap azonban ennél kevésbé súlyos visszaeséssel, mintegy 5,5 és 6 százalék közötti értékkel számol.

A becsléseket olvasva joggal gondolhatjuk, hogy az unió intézkedései sikerrel járnak, és Oroszország képtelen lesz a háborút hosszú ideig folytatni. A legfrissebb, szeptemberi adatok szerint az orosz gazdasági növekedés 4,1 százalékot csökkent, valamivel kevesebbet, mint az várható volt. Ezzel együtt ez a csökkenés

¹ Gyévai 2022.

² Az Európai Unió Tanácsa – Európai Tanács 2022.

kevésbé drasztikus, mint ahogyan elsőnek tűnik, különösen a 2020-as év hasonló időszakával összehasonlítva, amikor is a GDP zsugorodása több mint 10 százalékos volt.³ Figyelemre méltó, hogy abban az időszakban nem voltak igazán súlyos gazdasági szankciók érvényben az ország ellen, valamint az is, hogy a történelem során Moszkva rendszeresen átlendült a gazdasági nehézségek során.

A becslések szerint a kereskedelmet érintő korlátozások miatt az orosz export értéke várhatóan 30,9 százalékot esik vissza, míg az import 35,2 százalékot. Az uniós energiaembargó miatt kieső exportból származó jövedelem vesztesége valóban fájdalmas, ám 2022 júliusában az orosz folyó fizetési mérleg egyenlege jóval magasabb volt, mint két évvel korábban, ugyanabban az időszakban.⁴

Az OECD 14 százalékos, míg a Világbank 22 százalékos inflációs rátát becsül 2022 végére. A jelenleg rendelkezésre álló adatok szerint az orosz lakosoknak 13,7 százalékos inflációval kell szembenézniük, amelyen belül az élelmiszerárak 14,2 százalékos emelkedtek.⁵ Ennek hatása nyilvánvalóan sokkal kevésbé érinti az invázióért felelős politikai, katonai és gazdasági elitet, mint az alacsonyabb jövedelmű szélesebb orosz társadalom tagjait.

Vagyis a szankciók ellenére az orosz gazdaság egyelőre még sokkal jobban működik, mint két évvel korábban – hasonló időszakban. A szankciók miatt magas infláció alakult ki, amely kevésbé érinti az invázióért felelős elit tagjait. A nyugati kereskedelmi kapcsolatok megszakadása azonban nem feltétlenül vezet majd egy, a béketárgyalásokra fogékonyabb orosz elit kialakulásához. Annál is inkább, mert a 2014-ben bevezetett szankciók miatt Oroszország már elkezdte átalakítani belső struktúráját.⁶ Kifejlesztette a belső önvédelmi mechanizmusokat, mozgósította a hazai forrásokat, és átalakította a jövedelem- és vagyoneelosztást. Más szavakkal, sikerült alkalmazkodnia a külső gazdasági nyomásokhoz, egy még autokratikusabb rendszert épített, valamint erősebb Nyugat-ellenes retorikát használt. Az újabb szankciók hatására a már elindult folyamatok erősödése és felgyorsulása várható. Így a Bizottság által bemutatott hatástanulmány fő állítása megalapozottnak tűnik: Oroszország esetében egy gyors összeomlás vagy államcsőd helyett valószínűbb egy autarkia kialakulása.

Az autarkia egy gazdasági elszigetelődés miatt kialakuló önellátás politikája, amelynek lényege, hogy az adott ország alig tart fenn kereskedelmi

³ Russia Current Account [é. n.].

⁴ Russia Inflation Rate [é. n.].

⁵ Russia Monthly GDP [é. n.].

⁶ KIRKHAM 2022.

kapcsolatokat a külvilággal. Teljes mértékű autarkia nem létezik, a világ jelenleg leginkább elszigetelődött országa Észak-Korea,⁷ amelynek jelenleg nem fűződik túl sok érdeke ahhoz, hogy gazdasági modelljét megváltoztassa – különösen amíg Kínával fenntarthatja kapcsolatait.⁸

Észak-Korea azonban nem az első vagy az egyetlen elszigetelődött állam. A Világbank adatait felhasználva egy tanulmány a leginkább elszigetelődött államokat vizsgálta.⁹ A rangsort az import összértéke alapján állította össze, amelyet a bruttó hazai termék százalékában méri. Az így kialakult, leginkább elszigetelődöttnek számított ország a polgárháború miatt szenvedő Szudán, amely importjának értéke a bruttó hazai termék alig 0,35 százaléka. Ezt követi Kuba 7,51 százalékkal, majd Türkmenisztán 12,5 százalékkal. A negyedik helyen már egy teljesen más gazdasági modellt, az Egyesült Államokat láthatjuk, a maga 13,28 százalékával. Vagyis a kereskedelmi kapcsolatok lazulása és az önellátó gazdasági modell gyakran nem túl vonzó képet fest, de a nyitott gazdaság nem feltétlenül szükséges a gazdasági fejlődéshez.

A *Foreign Affairs* egy 2021-es cikke már a nagyhatalmak globalizációtól való részleges visszavonulása kapcsán egy újabb autarkiával jellemezhető időszak kezdetéről ír.¹⁰ A cikk szerint az Egyesült Államok, Kína és India jelenleg paradoxnak tűnő vállalkozásban vesz részt, amely szerint arra töreksenek, hogy globális státuszukat növeljék, miközben befelé fordulnak, hogy önállóbbá váljanak. Érdeemes megjegyezni, hogy a három állam a világ gazdaság legnépesebb országa és három legnagyobb gazdasága, együttesen a globális GDP 60 százalékát birtokolják, tehát gazdasági politikájuk globális szinten is érezhető lesz.

A cikkben említett három gazdasági modell lényegesen eltér egymástól. Kína és India esetében azonban közös tulajdonság, hogy mindketten a globális ellátási láncok adta lehetőségeknek köszönhetik gazdasági fejlődésüket. Ahogyan a cikk is kiemeli, ezt a hazai piacok fejlesztésével szeretnék kiegészíteni vagy akár fel is váltani. Érdeemes itt megjegyezni, hogy sem Kína, sem India nem szavazta meg az ENSZ Biztonsági Tanácsának azt a határozatát, amely elítélte az orosz inváziót, és az újabban elcsatolt területek elfoglalását törvénytelennek minősítette.

Összegezve, nem garantált, hogy a befelé forduló, gazdasági önállóságra kényszeredett oroszországi elit jobb belátásra tér, és megváltoztatja politikai

⁷ Marcus Noland Explains the North Korean Economy 2018.

⁸ Ho 2017: 112–134.

⁹ YOUNG 2022.

¹⁰ MALCOLMSON 2021.

Az autarkia előnyei és hátrányai: avagy mi lesz most Oroszországgal?

és katonai döntéseit. Ahogyan láttuk, számos ország évtizedeken át képes és hajlandó volt hasonló gazdasági körülmények között működni. Mi több, az Oroszországot el nem ítélő két nagyhatalom is igyekszik visszavonulni a globalizációtól és saját piacát erősíteni. A következő években a három ország vélhetően szorosabb szövetséget fog kialakítani egymással, amely lehetővé lehet Moszkva számára, hogy az Ukrajna elleni háborús cselekményeket még jó ideig fenntartsa – csak azért, hogy annak NATO-csatlakozását megakadályozhassa. Valódi áttörést olyan mértékű gazdasági lassulás hozhat, amikor Oroszország már nem képes katonai kiadásait finanszírozni, ami egyelőre nem várható.

2022. október 25.

Felhasznált irodalom

- Az Európai Unió Tanácsa – Európai Tanács (2022): *Infografika – A szankciók hatása az orosz gazdaságra*. Online: www.consilium.europa.eu/hu/infographics/impact-sanctions-russian-economy/
- GYÉVAI Zoltán (2022): Brüsszeli hatástanulmány: a szankciók működnek, az orosz gazdaság autarkióba fordul. *Szabad Európa*, 2022. október 21. Online: www.szabadeuropa.hu/a/brusszeli-hatastanulmany-a-szankciok-mukodnek-az-orosz-gazdasag-autarkiaba-fordul/32094360.html
- HO, Mi Young (2017): Implications of Near-Autarky for North Korean Economy. *Journal of Economic Theory and Econometrics*, 28(2), 112–134. Online: www.es.re.kr/eng/upload/jetem-28-2-5.pdf
- KIRKHAM, Ksenia (2022): *The Political Economy of Sanctions: Resilience and Transformation in Russia and Iran*. London: Palgrave Macmillan. Online: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-04055-9>
- MALCOLMSON, Scott (2021): The New Age of Autarky. Why Globalization's Biggest Winners Are Now on a Mission for Self-Sufficiency. *Foreign Affairs*, 2021. április 26. Online: www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-04-26/new-age-autarky?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20221023
- Marcus Noland Explains the North Korean Economy. *Financial Times*, 2018. február 16. Online: www.ft.com/content/49e14c0c-fee7-3924-92ba-0ec084c83e5c
- Russia Current Account [é. n.]. *Trading Economics*. Online: <https://tradingeconomics.com/russia/current-account>
- Russia Inflation Rate [é. n.]. *Trading Economics*. Online: <https://tradingeconomics.com/russia/inflation-cpi>
- Russia Monthly GDP [é. n.]. *Trading Economics*. Online: <https://tradingeconomics.com/russia/monthly-gdp-yoy>
- YOUNG, Angelo (2022): Most Self-Sufficient Economies in the World. *24/7 Wall Street*, 2022. február 15. Online: <https://247wallst.com/special-report/2022/02/15/most-self-sufficient-economies-in-the-world/6/>